

Universell – nasjonal pådriverenhet i høyere utdanning for inkluderende læringsmiljø – læringsmiljøutvalg – universell utforming

Kartlegging av arbeid i læringsmiljøutvalg (LMU) i høyere utdanning 2014 - 2015

Foto: Shutterstock

Universellrapport 2:2016

universell*

Forord

Universell er nasjonal pådriver i høyere utdanning innen inkluderende læringsmiljø, Læringsmiljøutvalg (LMU) og universell utforming. Vi skal bidra til å styrke utvalgene slik at de får hensiktsmessige arbeidsoppgaver, nødvendig gjennomslagskraft og riktig plassering i utdanningsinstitusjonene.

Departementet har gitt Universell i mandat å være en pådriver for at LMUene får en aktiv rolle, slik at utvalgene i praksis fungerer som institusjonens pådriver i arbeidet med å skape et inkluderende og universelt utformet læringsmiljø for mangfoldet i studentpopulasjonen. I LMU har studentene stor innvirkning på hvilke saker som skal prioriteres i arbeidet med å skape et inkluderende læringsmiljø.

Vår strategi for å oppnå dette er å dokumentere og synliggjøre LMUs potensiale som premissleverandør for et godt læringsmiljø, samt utrede og formidle viktige nasjonale læringsmiljøspørsmål på vegne av utdanningsinstitusjonene.

For at Universell skal ivareta rollen som pådriver og kunnskapsutvikler er det viktig at vi er godt oppdatert på det arbeid som gjøres ute ved lærestedene. Høsten 2015 gjennomførte vi på ny en kartlegging ved høgskolene og universitetene av arbeidet i Læringsmiljøutvalgene. Funnene presenteres i denne rapporten. Vi tror at kartleggingstidspunktet var litt for tidlig til at vi har fått fanget opp vesentlige endringer i LMUenes arbeid og virke som følge av fusjoner i 2014/2015. Dette får vi komme tilbake til i neste kartlegging i 2017.

Vi i Universell håper at rapporten kan komme til nytte for Læringsmiljøutvalgene, og bidra til inspirasjon og refleksjon ved institusjonene og utvalgenes i deres arbeid med å skape inkluderende læringsmiljø.

August 2016

Kjetil Knarlag
Prosjektleder

Innhold

Forord.....	3
1. INNLEDNING.....	5
2. LOVTEKSTEN.....	7
3. LÆRINGSMILJØUTVALG (LMU)	9
3.1 Mandat.....	10
3.1.1 Typiske LMU oppgaver.....	10
3.1.2 Fokusområder – fusjoner og ruspolicy	11
3.2 Organisering av LMU.....	12
3.2.1 LMU-sekretær	13
3.3 Utvalgets sammensetning og størrelse	14
3.4 Synlighet og innflytelse i organisasjonen.....	15
3.5 Opplæring	17
4. SYSTEMATISK KVALITETSARBEID	19
4.1 Kartleggingsverktøy og informasjonskanaler	19
4.2 LMUs rolle i kvalitetsarbeidet	20
4.3 Dokumentasjon	21
5. LÆRESTEDENES LÆRINGSMILJØTILTAK 2014 - 2015	22
5.1 Universell utforming	22
5.2 Fysisk læringsmiljø	22
5.3 Psykososialt læringsmiljø	23
5.4 Organisatorisk læringsmiljø	24
5.5 Digitalt og pedagogisk læringsmiljø	24
6. LÆRESTEDENES ANBEFALINGER TIL UNIVERSELL.....	26
6.1 Oppfølging fra Universell – kunnskapsutvikling	26
7. OPPSUMMERING	27
REFERANSER.....	29

1. INNLEDNING

Universell skal ivareta rollen både som nasjonal pådriver og kunnskapsutvikler. For at vi skal ivareta vår rolle, må vi være godt oppdatert på det arbeid som gjøres ute ved lærestedene. Den viktigste kilden til kunnskap får vi gjennom systematiske kartlegginger av arbeidet som utføres i læringsmiljøutvalgene og ved våre besøk ved høgskolene og universitetene.

Lov om universiteter og høgskoler (UHL) § 4-3 hjemler institusjonenes arbeid med å skape et godt og inkluderende læringsmiljø for studentene, samt hjemler krav om at alle læresteder skal ha et læringsmiljøutvalg. Læringsmiljøutvalgene (LMU) er gitt en sentral rolle i utvikling av læringsmiljøet. LMU er en viktig del av styring og demokrati ved høgskoler og universiteter i Norge, og det er lang tradisjon med å inkludere studentene i avgjørelser som angår dem.

Det finnes ikke noen entydig løsning for hvordan LMU-arbeidet bør gjøres eller best organiseres. Styret ved institusjonen er gitt det helhetlige ansvaret for studentenes læringsmiljø. Sett fra studentenes ståsted, mener Universell at LMU en av de viktigste arenaene for medvirkning og innflytelse i saker som gjelder studentenes læringsmiljø.

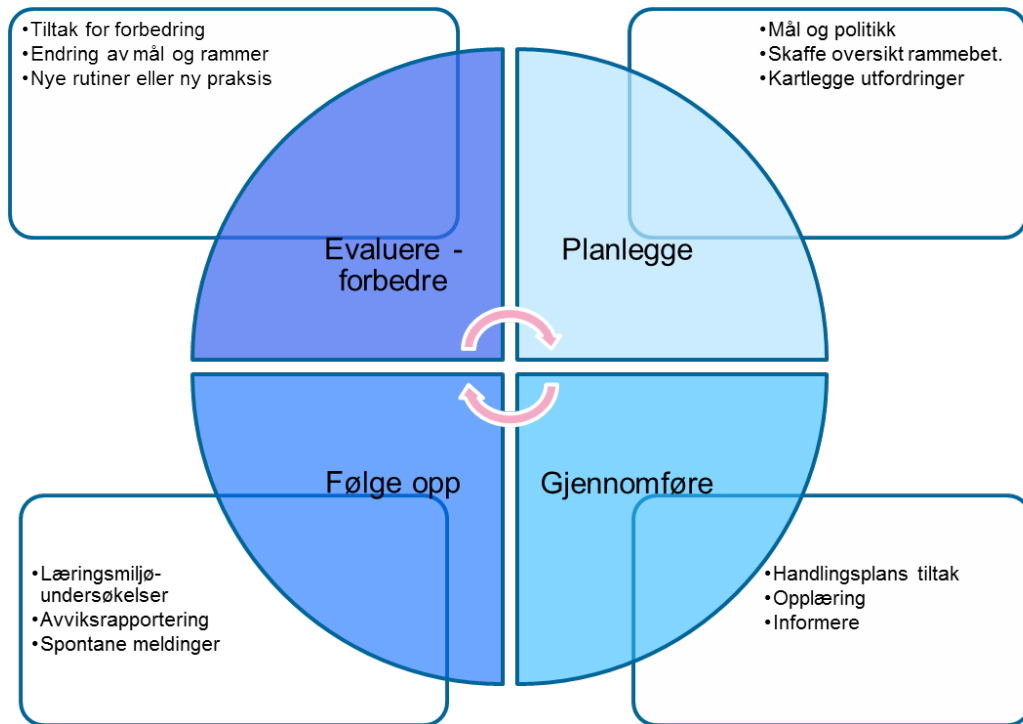
Utvalget er gitt en tydelig pådriverrolle, og forventes å delta aktivt i planleggingen av tiltak vedrørende studentenes læringsmiljø. Det faktum at LMU er et lovpålagt utvalg bør i utgangspunktet gi både legitimitet og innflytelse ved lærestedet, men dette vil ikke skje automatisk. LMU forventes å bidra aktivt til å gi retning og innhold i arbeidet med utvikling av læringsmiljøet, og et er derfor vi betrakter LMU som en premissleverandør ved institusjonene. I hvilken grad LMU i praksis har reell innflytelse, avgjøres av i hvilken grad utvalget faktisk blir lyttet til og involvert i beslutningsprosesser ved lærestedet.

Universell har avdekket en del felles suksessfaktorer som karakteriserer arbeidet i de institusjonene som lykkes godt med sitt LMU-arbeid;

- Et tydelig mandat med en aktiv rolle for LMU – en pådriverrolle, med avklaring av LMUs oppgave og rolle vis a vis andre utvalg
- Institusjonen har diskutert og avklart viktige begreper (læringsmiljø, universell utforming)
- LMUs og institusjonens arbeid med systematisk utvikling av læringsmiljø er implementert i kvalitetssystemet, og utvalgsstrukturen fremgår av organisasjonskartet.
- Institusjonens kvalitetsmodell og systematikk legges til grunn i LMUs og institusjonens arbeid med utvikling av en helhetlig handlingsplan for studenters læringsmiljø
- LMU har tilgang på all relevant informasjon fra eksempel resultater fra ulike studentkartlegginger, studentbarometer, avviks- og tilbakemeldinger på studentenes læringsmiljø, HMS-avvik/rapportering, klagesaker osv.

Vi anbefaler derfor alle utdanningsinstitusjoner om å planlegge arbeidet i LMU i samsvar med resten av virksomhetens arbeid med institusjonens årshjul. Dersom LMU fremmer forslag til tiltak som har budsjettmessige implikasjoner, er dette avgjørende for hvorvidt handlingsplanens tiltak kan realiseres.

Universell har laget en modell for å visualisere denne systematikken:

Figur 1 Modell for systematisk arbeid med læringsmiljø.

Formålet med Universells egne LMU-kartlegginger på området, er å dokumentere hvordan institusjonene og LMU jobber med utvikling av læringsmiljøet. De gir oss et godt grunnlag for å fremme forslag til satsinger både på lokalt og nasjonalt nivå.

Funnene fra LMU-kartleggingen i 2013, viste at definisjonen av begrepet læringsmiljø er i endring, med en dreining fra fokus på fysisk læringsmiljø over til oppmerksomhet og fokus rettet mot psykososialt og pedagogisk læringsmiljø. Kartleggingen i 2013 viste en positiv utvikling i sektoren vedrørende LMUs mandat, oppgaver og rolle, samt en økende grad av systematisering og dokumentasjon av utvalgenes arbeid. Hovedutfordringene virket å være liten synlighet og innflytelse i institusjonene og overfor studentene, lav forankring og oppfølging i toppledelsen og linjeorganisasjonen, samt manglende opplæring av nye studentrepresentanter i LMU.

Vi har i fremstillingene av funnene fra LMU-kartleggingen for 2015 i tabellene, delt svarkategoriene inn i fire kategorier for å bedre få frem nyanser, i motsetning til 2013 hvor vi hadde bare tre. Kategorien «i noen grad» og «i liten/svært liten grad» er i 2015 to separate kategorier, mens de for 2013 fremkom samlet under kategorien «i noen grad». I tabellen blir kategorien «i liten grad/svært liten grad» derfor uten tall.

Mye har skjedd i høyere utdanning siden 2013. Det er særlig to forhold som har bidratt til vesentlig endringer i sektoren i 2014 – 2015. Først og fremst Strukturmeldingen (Meld.St. 18, 2014 – 2015) hvor fokus er rettet mot å samle ressursene på færre og sterkere institusjoner.

Meldingen Digital agenda for Norge (Meld.St. 27, 2015 – 2016), oppsummerer regjeringens målsetting om økt digitalisering i offentlig sektor. Begge disse reformene har på ulike måter stor innvirkning på utdanningssektoren, samt på studentenes totale læringsmiljø. Det er likevel viktig å merke seg at grunnlaget for LMUs virkeområde i UHL § 4-3, er uendret.

I LMU-kartleggingen er lærestedene bedt om å beskrive hvilke læringsmiljøtiltak de har iverksatt i perioden, herunder tiltak knyttet til det organisatoriske og digitale læringsmiljø. I kapittel 5.4 og 5.5 gis eksempler på hvordan lærestedene har fulgt opp den digitale satsingen når det gjelder læringsmiljø.

I et LMU-perspektiv er også fusjonene interessante å følge med på, og Universell har vært opptatt av LMUs involvering i, samt mulige konsekvenser fusjonene har fått for LMUs arbeid. Det fremgår av stortingsmeldingen at formålet med fusjonene er å redusere antall institusjoner og å øke kvaliteten i utdanningen. Fusjoner innebærer store omstillingsprosesser og Universell finner grunn til å understreke at institusjonene må sørge for å involvere LMU og studentene i de ulike fasene av arbeidet. Dette gjelder også i ulike arbeidsprosesser der regelverket ikke nødvendigvis stiller krav om at studentene skal være representert. Vi minner om at kunnskapsdepartementet har uttrykt en klar forventning om at LMUene er aktive og ivaretar ulike roller og oppgaver som;

- En *pådriver* og *premissleverandør* - deltar aktivt i planleggingen av institusjonens arbeid med læringsmiljø, initiere tiltak og aktiviteter i regi av LMU, samt å ta initiativ til og eierskap til ulike undersøkelser.
- En *kontroller* og *observatør* - følger utviklingen og holde seg orientert om pålegg, klager og evalueringer, samt avgir uttalelser.

Det er videre viktig å notere seg at en fusjonert utdanningsinstitusjon ifølge Kunnskapsdepartementet fortsatt bare skal ett LMU, selv om institusjonen har campus spredt over flere byer. Departementet aksepterer at det kan være behov for etablering av lokale underutvalg, men presiserer at det er LMU som skal ha dialogen med styret, og som skal ivareta ansvaret LMU som sådan er gitt i loven. Dette er så viktig at vi har valgt å omtale det spesielt i innledningen til årets LMU-kartleggingsrapportering.

I LMU-kartlegging 2014 – 2015 har 32 læresteder deltatt, hvorav fem vitenskapelige høyskoler, syv universiteter og 20 høyskoler. Kartleggingene er bygd opp rundt samme lest som i 2013, slik at det skal være mulig å se trender og utviklingsområder innen hovedmomentene:

- Mandat og organisering
- Kvalitets- og tilbakemeldingssystemer fra studentene
- Lærestedenes tiltak og aktiviteter
- Anbefalinger til Universell

Universell fikk svært gode tilbakemeldinger fra sektoren på forrige LMU-rapport. Flere LMU-sekretærer ga uttrykk for at rapporten ble brukt til inspirasjon, refleksjon og idebank for læringsmiljøutvalget. Vi har selv benyttet tilbakemeldingene og funnene i kartleggingen til å videreutvikle vårt eget arbeid og våre tjenester, samt har brukt funnene i våre tilbakemeldinger til vår oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet.

2. LOVTEKSTEN

I henhold til Universitets- og høyskoleloven (UHL) § 4-3 er LMU en viktig aktør som skal bidra i arbeidet med utvikling av et inkluderende læringsmiljø. For å finne vei og retning i arbeidet, må derfor LMU ha oppdatert kunnskap om utfordringer og eget handlingsrom. LMUs hovedoppdrag er

å bidra til at lovens bestemmelser i UHL § 4-3 punkt 1 og 2 blir ivarettatt. LMU-oppgaven favner vidt og krever fokus rettet mot mange ulike områder. Samtidig er det viktig å huske på at det er et lederansvar (linjeansvar) å utvikle et inkluderende og universelt utformet læringsmiljø for studentene – og det viktigste utviklingsarbeidet skjer i det daglige ute ved de enhetene der studentene er.

Vi ser det hensiktsmessig å ta starte med en gjennomgang av lovteksten, fordi den er et viktig verktøy for LMU og gir rammebetingelsene for institusjonenes arbeid med utvikling av et inkluderende og universelt utformet læringsmiljø. Lovteksten lyder som følger:

Punkt 1) Styret har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø. Styret skal i samarbeid med studentsamskipnadene, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.

Punkt 2) Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for at:

- a) lokaler, adkomstveier, trapper mv. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives*
- b) lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklime og luftkvalitet*
- c) lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige*
- d) lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås*
- e) virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges*
- f) tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse*
- g) lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen*
- h) læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn*
- i) læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming*

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om krav til læringsmiljøet.

Loven er detaljert når det gjelder fysiske læringsmiljø, men mindre beskrivende når det gjelder krav til studenters psykiske læringsmiljø og universell utforming. Universell har valgt å dele inn begrepet læringsmiljø i flere kategorier enn hva som fremgår av loven. I tillegg til det fysiske og psykiske/psykososiale, deler vi begrepet inn i kategoriene det organisatoriske, digitale og pedagogiske læringsmiljø. Innholdet i begrepet har endret seg over tid, og i takt med samfunnsutviklingen for øvrig. Universell mener lærestedene i praksis har stor frihet til å definere både arbeidet og innhold i begrepene. Vår anbefaling er at lærestedene tar initiativ til å avklare og definere institusjonens bruk av begrepene.

Rammene for LMUs oppgaver og mandat er i UHL § 4-3, punkt 3 beskrevet slik:

- Bidra til at bestemmelsene nevnt i første og annet ledd blir gjennomført.
- Delta i planlegging av læringsmiljøtiltak.
- Nøye følge utviklingen i saker som angår studentenes sikkerhet og velferd.

- Holdes orientert om klager som institusjonen mottar fra studenter vedrørende læringsmiljøet.
- Gi uttalelser om forhold vedrørende studenters læringsmiljø.
- Gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak som Arbeidstilsynet treffer.
- Rapportere direkte til styret.
- Sørge for årlig rapport om institusjonens arbeid med læringsmiljøet til styret.
- Eventuelt å utføre andre oppgaver gitt av styret.

Når det gjelder sammensetningen stiller UHL § 4-3 krav om at utvalget skal bestå av like mange representanter fra ansatte og studenter, samt til at ansatte og studenter leder utvalget annethvert år. Et viktig krav er at institusjonens og LMUs arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå som en del av lærestedets interne system for kvalitetssikring (punkt 4).

Utover disse lovkravene er institusjonene gitt stor frihet i sitt arbeid med å utvikle et godt læringsmiljø for studentene. Det er viktig å merke seg at Arbeidstilsynet har tilsynsansvar og skal følge opp at kravene UHLs annet ledd overholdes (punkt 6). Institusjonene må sikre at LMU blir gjort kjent med tilbakemeldinger og klager fra studentene på læringsmiljø, samt pålegg og andre enkeltvedtak som tilsynet treffer. Videre er lærestedene pålagt et viktig ansvar når det gjelder tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne (eksamen og studiesituasjonen), og skal langt det er mulig og rimelig, tilrettelegge uten at det fører til reduksjon av faglige krav som stilles ved det enkelte studiet (punkt 5). Lærestedene bør for eksempel lage og implementere rutinebeskrivelser i sine studie-/eksamensforskrifter når det gjelder søknader om tilrettelegging av eksamen og studiesituasjonen. Disse må være i tråd med Forvaltningslovens krav til enkeltvedtak når det gjelder skriftlighet, dokumentasjonskrav, begrunnelse, informasjon om klageordning osv. Krav til institusjonenes ivaretagelse av et godt læringsmiljø for hele mangfoldet i studentpopulasjonen, fremkommer også av annen relevant lovgivning som for eksempel bestemmelsene i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, lov om offentlige anskaffelser, plan og bygningslov med flere. LMU må med andre ord også ha kjennskap og god oversikt over annen relevant lovgivning, og ikke bare UHLs bestemmelser.

3. LÆRINGSMILJØUTVALG (LMU)

Universell er opptatt av i hvilken grad lærestedene bruker det handlingsrommet som lovgiver har gitt når det gjelder mandat, oppgaver, organisering, sammensetning. Hvordan lærestedene griper tak i handlingsrommet, kan for eksempel speiles i LMUs synlighet og innflytelse i egen organisasjon. Et engasjert og aktivt LMU fordrer at særlig studentrepresentantene gis god opplæring i hva LMU-arbeidet innebærer. Alle representantene i LMU bør ha kjennskap om virksomhetens visjon, mål, verdier, samt til hvilke krav og forventninger som stilles til LMU og til representantene. God organisering og struktur på LMU-arbeidet kommer ikke av seg selv, og en viktig suksessfaktor er en engasjert og dyktig LMU-sekretær. LMU-sekretærene representerer navet i LMU-arbeidet gjennom tilrettelegging og koordinering for arbeidet i utvalget.

3.1 Mandat

Som tidligere omtalt gir UHL § 4-3 rammene for LMUs mandat, oppgaver, rolle og sammensetning. 27 av 32 læresteder gir i LMU-kartleggingen i 2015 uttrykk for at institusjonene i stor grad har gitt LMU et mandat i tråd med lovens krav, og 20 av 32 læresteder gir videre uttrykk for at LMUs mandat er klart med definerte roller og oppgaver. Halvparten av lærestedene oppgir at UHL § 4-3 i stor grad gir gode rammer for LMUs arbeid.

3.1.1 Typiske LMU oppgaver

De oppgaver som LMU i henhold til UHL § 4-3 skal bistå styret med, er beskrevet i kapittel 2.

Type læringsmiljøsaker og grad av involvering fra LMU	Stor/svært stor grad		Noen grad		Liten/svært ingen grad		Vet ikke/ ikke relevant/ blank	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Saker av overordnet og prinsipiell art	14	20	10	10		0	4	2
Læringsmiljøundersøkelser	18	20	6	7		1	4	4
HMS-avviksmeldinger - læringsmiljø		17		9		3		3
Utvikling av ruspolicy		15		13		1		3
Universell utforming	11	14	12	14		2	5	2
Tilrettelegging - funksjonsnedsettelse	9	10	12	20		0	7	2
Budsjettmidler læringsmiljøtiltak	6	9	17	9		11	5	2
Byggesaker	4	5	16	18		6	8	3
Fusjonsprosesser		2		6		13		11

Tabell 1 – LMUs grad av involvering spesifisert på type læringsmiljøsaker

I kartleggingen i 2013 fokuserte undersøkelsen på de lovpålagte oppgavene, mens vi i 2015 i tillegg ønsket å få en ytterligere spesifisering av hvilke type saker LMU involveres i, jfr tabell 1.

De sakene som LMU i stor grad involveres i, synes å være i overordnede og prinsipielle læringsmiljøsaker, samt læringsmiljøundersøkelser (20 av 32 læresteder. LMU er også i stor grad involvert i HMS-avvikssaker relevant for studentenes læringsmiljø (17 av 32 læresteder). Kartleggingen viser for eksempel at LMU bare i *noen grad* deltar i planleggingen og behandlingen av byggesaker (18 av 32 læresteder). Erfaringsmessig vet vi at byggesaker i all hovedsak behandles av Arbeidsmiljøutvalgene (AMU) ved utdanningsinstitusjonene. Dette bør likevel ikke være til hinder for at LMU også involveres i slike saker. Funnet kan tyde på at koblingen mellom AMU og LMU i saker som vedrører studenters fysiske læringsmiljø (byggesaker) er for svak.

Et annet viktig funn er at 20 av 32 læresteder oppgir at LMU bare i noen grad er involvert i saker vedrørende tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne. Som det fremgår av kapittel 4.3 Dokumentasjon av arbeid med utvikling av læringsmiljø, oppgir også bare 18 av 32 læresteder at LMU deltar i behandlingen av Handlingsplan for studenter med nedsatt funksjonsevne.

Årsaken til manglende involvering i en del relevante læringsmiljøsaker antas å skyldes at en del læringsmiljøsaker behandles av andre utvalg og i fora ved lærestedene. I en del tilfeller kan dette være bra, men funnene gir grunn til å stille spørsmål om det er riktig at viktige læringsmiljøsaker behandles på andre arenaer enn i LMU. Dersom manglende involvering skyldes at LMU ikke i

tilstrekkelig grad blir orientert eller har systematisk tilgang på informasjon om utvikling av læringsmiljøet, er dette forhold lærestedene bør gripe tak i.

LMUs involvering i saker vedrørende avviksrapportering, klager, tilbakemeldinger fra studentene mm utdypes nærmere i kapittel 4 Kvalitetssystemer.

3.1.2 Fokusområder – fusjoner og ruspolicy

Som nevnt innledningsvis pågår det en større omstrukturering i høyere utdanning. Universell har fått i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å følge med på utviklingen når det gjelder konsekvenser for arbeidet i LMU. Universell innhentet i den forbindelse fusjonserfaringer hos en del utdanningsinstitusjoner som har vært gjennom fusjonsprosesser tidligere. NOKUTs fusjonskonferanse i 2014 i Tromsø, avdekket også en del utfordringer i forbindelse med fusjoner som sammenfaller med de fusjonserfaringene vi selv har innhentet.

Universell har i 2015 på oppdrag fra flere fusjonspartnere bistått med LMU-utredninger. Utredningene har vært en kartlegging av de ulike institusjonenes LMU mandat og arbeid før fusjon, herunder begrepsavklaringer, samt å fremme forslag til nytt LMU-mandat for den nyfusjonerte institusjonen (oppgave, rolle, begrepsavklaring), samt forslag til organisering av LMU i den nye organisasjon.

Funnene fra det kartleggings- og utredningsarbeidet Universell har gjort i 2015, gir grunnlag for å hevde at LMU i fusjonsprosesser synes å stå overfor mange utfordringer både i planleggingen av fusjon, etter implementeringen av ny organisasjon, og i første driftsfase. Tilbakemeldingene tydet på at LMU i svært liten grad hadde vært involvert i fusjonsprosessene.

I kartleggingen av LMU 2015 ba vi derfor lærestedene om å gi utfyllende kommentarer på LMUs involvering i fusjonsprosessene. 15 av 32 lærestedene benyttet anledningen til å kommentere. Tilbakemeldingene viser at LMU ved de fleste lærestedene som har vært i fusjonsprosesser på måletidspunktet, bare i svært liten grad er involvert i fusjonsprosessene. For å gi et innblikk i tilbakemeldingene gjengis noen av kommentarene og forklaringene fra lærestedene:

- LMUs virke anses ikke å være virksomhetskritisk aktivitet, og LMU ble ikke involvert.
- Tidspresset ble for stort og det var vanskelig å finne møtedatoer for LMU.
- Det har vært lav møteaktivitet i LMU som følge av fusjonen, utvalget har ikke blitt prioritert.
- Ledelsen har involvert ledere, ledergrupper og studentdemokratiet i fusjonsprosessen, men LMU er ikke i samme grad blitt involvert i fusjonsprosessen.
- LMU har blitt informert via informasjonsmøter.
- LMU har ikke vært involvert i fusjonssprossene i det hele tatt.
- Institusjonen har arbeidet med nytt mandat for LMU, uten at LMU har vært involvert i dette arbeidet.

Til tross for at loven er tydelig på at LMU skal involveres i saker vedrørende studenters læringsmiljø, viser kartleggingen at utvalgene i svært liten grad involveres i disse viktige fusjonsprosessene. Dette er et viktig og interessant funn, som Universell vil følge opp på LMU-forum 2016.

Et annet fokusområde for Universell er rusforebyggende arbeid rettet mot studenter. Et tema som har vært et av våre prioriterte satsingsområder rettet mot LMU de senere årene. Vi ønsket å løfte

frem dette som tematikk i LMU-kartleggingen 2015. Målsettingen med vårt arbeide er å bidra til økt bevissthet på tematikken studenter og rus, og å inspirere lærestedene til å utvikle ruspolicyer hvor også studentene er innlemmet. Utfordringen så langt har vært at mange læresteder har retningslinjer eller ruspolicyer som bare omhandler de ansatte. Ruspolicy er godt verktøy for lærestedene til å signalisere tydelige verdier og holdninger til bruk av rusmidler.

Høsten 2015 arrangerte Universell en nasjonal rus-temadag i et samarbeid med Student-samskipnaden i Bergen (SIB). SIB ble tildelt et nasjonalt pådriveransvar for rusforebyggende arbeid rettet mot studenter i høyere utdanning av Helse- og omsorgsdepartementet høsten 2015. Temadagen ble støttet av Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet. Disse aktørene har uttrykt en klar forventning til lærestedene og LMU om å prioritere rusforebyggende tiltak som ledd i arbeidet med å skape et inkluderende læringsmiljø. Formålet med temadagen var å være en katalysator for lærestedenes eget arbeid med utvikling av lokal ruspolicy.

LMU-kartleggingen tyder på at temadagen har hatt den ønskede effekten, idet 47 % av lærestedene oppgir at de i stor grad har kommet i gang med utvikling av ruspolicy, og 40 % oppgir i noen grad. Universell vil fortsette å følge opp det rusforebyggende arbeidet, og fortsetter å være en pådriver når det gjelder utvikling av ruspolicy i sektoren. LMU-kartleggingen viser at konkrete satsinger nytter, men at det er viktig å ha et langsiktig perspektiv i arbeidet. Målet fremover er at de fleste av lærestedene ved LMU-kartleggingen i 2017, rapporterer at ruspolicy er vedtatt.

3.2 Organisering av LMU

Lærestedene har stor frihet når det gjelder hvordan organisere LMUs arbeid og virke. Universell har erfart at velfungerende LMU er avhengig av både god organisering og en selvgående sekretariatsfunksjon. Det forutsetter også at tilstrekkelige ressurser er avsatt til å utøve LMU-sekretærfunksjonen i praksis.

Universell vil innledningsvis fremheve to LMU-verktøy som vi mener er hensiktsmessige i organiseringen av LMUs arbeid. Det ene grepet er å etablere et *arbeidsutvalg* (AU) i tilknytning til LMU. Et slikt AU kan typisk bestå av LMU-leder, LMU-sekretær, en studentrepresentant og eventuelt 1-2 personer fra administrative enheter (drift/teknisk eller studieadministrativ). Formålet med et AU er å bistå LMU-sekretær i forberedelser av LMU-møtene og i oppfølgingen av sakene.

Det andre verktøyet er innføring av *dialogmøter* som møteform for LMU. Konseptet ble utviklet av Universitetet i Bergen i 2009, og innebærer at LMU avholder møtene ute på campus i samarbeid med fagmiljøene. Agendaen i et dialogmøte er at lokal ledelse og studentrepresentanter gir innblikk i lokale utfordringer og iverksatte tiltak, LMU informerer om sitt arbeid, samt at det gjennomføres en befaring i læringsmiljøet. Slike møter gjør det enklere for LMU å identifisere felles læringsmiljøtiltak i organisasjonen, samt gir god oppdatering på status ute i fagmiljøene. LMU får med denne arbeidsmetodikken et solid grunnlag når de skal gi råd og uttalelser til styret og ledelsen. Dialogmøter har som positiv effekt at de også bidrar til større engasjement og økt synlighet både i LMU og i organisasjonen. Det er et godt verktøy for store institusjoner med campus på flere ulike geografiske områder, og der hvor det er store ulikheter i studentenes læringsmiljø.

I LMU-kartleggingen i 2015 har vi kartlagt bruken av AU og dialogmøter i sektoren, og tilbakemeldingene fra lærestedene viser følgende status:

- Fem læresteder har etablert AU i tilknytning til LMU (HINT, HIST, HIOF, NTNU, UiB)
- Et lærested bruker arbeidsgruppemetodikk i saker etter behov (HIL)
- Syv læresteder bruker dialogmøter som møteform for LMU (BI, HIOA, HIST, STORD, VOLDA, NTNU, UiB).
- To læresteder beskriver at deres møteform er tilsvarende dialogmøter (HiHm, HiM).

Videre viser kartleggingen at 19 av lærestedene gir uttrykk for at LMU i stor grad er hensiktsmessig organisert, mens 9 oppgir i noen grad. 14 læresteder oppgir at LMU har en naturlig plass i institusjonens utvalgsstruktur, mens 12 oppgir i noen grad.

Vanlig møtefrekvens for LMU er 3-5 møter (19 læresteder) eller 6-8 møter (10 læresteder) i året. Lærestedets størrelse synes ikke å ha særlig innvirkning på møtefrekvensen.

3.2.1 LMU-sekretær

LMU-sekretærene må kunne sies å være hjertet i LMU-arbeidet. De står for kontinuiteten i utvalgsarbeidet, de sørger for møteinnkallinger, saksbehandling, referatskriving, og sørger for opplæring av nye LMU-representanter.

LMU-sekretærene har også mange «usynlige» oppgaver som for eksempel å innhente nødvendig dokumentasjon og informasjon til sakene, jobbe opp mot riktig instans for å sørge for at sakene blir fulgt opp i etterkant, svare på spørsmål og henvendelser, systematisere tilbakemeldinger fra studentene, og ikke minst samarbeide tett med leder av LMU mellom møtene mm. Med andre ord er det mange små og store oppgaver som skal ivaretas, men hvor stor ressurs avsetter institusjonene til LMU-sekretærens arbeid? I Kartleggingen i 2015 oppgir 29 av 32 læresteder at de har avsatt ressurser for å ivareta funksjonen som LMU-sekretær, se tabell 2.

Antall studenter/ stillingsressurs	Mindre enn 10 %		10 – 20 %		20 – 30 %		Mer enn 30 %	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Over 5000	6	6	2	4	0	1	0	2
2500 - 5000	3	3	2	3	0	1	0	0
500 - 2500	8	5	0	1	0	0	0	0
- 500	1	3	0	0	1	0	0	0

Tabell 2 – Ressurser avsatt til ivaretagelse av LMU-sekretærfunksjon

Tilbakemeldingene viser at 53 % lærestedene avsetter mindre enn 10 % årsverk til å ivareta LMU-sekretærfunksjonen, samt at 25 % avsetter ca. 10 % - 20 %. Med noen få unntak, virker de store institusjonene å avsette omtrent samme ressurs som de små.

Universell har over flere år fått tilbakemeldinger fra LMU-sekretærene som kan tyde på at de aller fleste i praksis bruker langt større andel enn 10 % – 20 % stilling for å ivareta sekretærfunksjonen. I tider med høyt arbeidspress og i forbindelse med effektiviseringer, fusjoner osv., har Universells ulike utredninger gitt grunn til å tro at LMU-arbeidet har blitt nedprioritert. Ved utmåling av ressurs til LMU-sekretærfunksjonen, må lærestedene sikre at avsatt ressurs samsvarer med hva som faktisk kreves for å opprettholde et godt og effektivt administrativt støtteapparat for LMU. LMU er et lovpålagt utvalg, og institusjonene har ansvar for å sikre kontinuitet og sikker drift i utvalgets arbeid, uavhengig av endringer i organisatoriske eller administrative rammebetingelser lokalt.

3.3 Utvalgets sammensetning og størrelse

I hvilken grad LMU evner å være en aktiv pådriver i tråd med intensjonene for utvalget, avhenger i stor grad av sammensetningen og representantenes personlige engasjement. God lederforankring samt oppmerksomhet og engasjement fra rektoratet, er avgjørende suksessfaktorer for LMU. Disse faktorene bidrar til at utvalget også i praksis fremstår som en premissleverandør. Det bidrar til at utvalget har reell innflytelse i organisasjonen ved at saker følges opp vis a vis linjeorganisasjonen. Læresteder som vil lykkes i LMU-arbeidet, må derfor være bevisst på hvilke funksjoner og ledelsesnivåer som blir representert i utvalget.

Kartleggingen i 2015 gir viktig informasjon om sammensetningen og størrelsen på LMU ved lærestedene. Det typiske LMU har 6 til 8 faste representanter (23 av 32 læresteder). Andelen læresteder som har 10 eller flere representanter virker å være noe økende (8 læresteder). Videre oppgir 24 av lærestedene at LMU-representantene har faste vararepresentanter, noe Universell mener er viktig for å sikre kontinuitet og for eksempel ved behov for voteringer.

11 av lærestedene oppnevner ansattrepresentantene for 2 år, mens de resterende oppgir «annet» uten nærmere spesifisering. Studentene oppnevnes i all hovedsak for 1 år om gangen, med unntak av ved Universitetet i Oslo og Diakonhjemmet høgskole, som oppnevner studentene for 2 år. Kartleggingen viser at sammensetningen av faste representanter i LMU varierer, også når det gjelder ansattrepresentasjon ved de ulike lærestedene (tabell 3).

Sammensetning LMU Stillingskategorier - verv	2013	2015
Ansatt representanter		
Rektor/prorektor/viserektor	9	14
Universitetsdirektør/høgskoledirektør, administrasjonssjef	5	7
Teknisk-/campusdirektør/leder eiendom, driftssjef	9	13
Fakultetsdirektør/dekan	9	10
Instituttleder eller faglig ansatt		16
Studiedirektør/studiesjef/studieleder	10	13
Annet (ansatte)		16
Student representanter		
Leder/nestleder studentting/studentparlamentet (student)	9	14
Velferds-/Læringsmiljøansvarlig (student)	9	16
Annet (student)		27

Tabell 3 – Sammensetning LMU

Omtrent halvparten av lærestedene oppgir at rektor, prorektor eller viserektor er representert i LMU. Ledelsen fra administrasjonen (studie og teknisk/drift) og fagmiljøene synes videre å være godt representert i LMU ved flere av lærestedene. Når det gjelder studentene, viser kartleggingen at lærestedene har ulik bruk av begreper. 14 læresteder oppgir at leder og nestleder av studentting/-parlamentet deltar i LMU, og 16 læresteder oppgir at velferds-/læringsmiljøansvarlig. Den største kategorien som oppgis er «annet», og antas å gjelde lokale studenttillitsvalgte eller studenter uten spesiell tilknytning til studentdemokratiet (27 læresteder).

Over 70 % av lærestedene gir uttrykk for at LMU i stor grad har god studentmedvirkning, mens ca. 60 % mener det samme når det lederforankring. Sammensetningen av faste representanter og observatører i LMU ved lærestedene, burde tilsi at LMU er en viktig premissleverandør for utvikling av læringsmiljøet ved utdanningsinstitusjonen. Hvorvidt det er slik, utdypes nærmere i kapittel 3.4 Synlighet og innflytelse i organisasjonen.

Tilbakemeldingene viser at antall observatører varierer en del. De aller fleste av høgskolene oppgir 1 til 2 faste observatører (13 læresteder), mens universitetene stort sett har et høyere antall faste observatører. Studentsamskipnadene trer frem som den viktigste samarbeidspartneren for lærestedene, og er fast observatør i LMU ved 21 institusjoner.

Andre funksjoner som har observatørstatus i LMU oppgis å være læringsmiljøkonsulent, tilrettelegger/studiekonsulent/kontaktperson studenter med nedsatt funksjonsevne, HMS-rådgiver, hovedverneombud, representant fra Arbeidsmiljøutvalg, kvalitetskoordinator, drift/teknisk-personell, bibliotek eller IT-ansatt.

Når det gjelder sammensetning og organisering, så påvirkes dette av i hvilken grad institusjonene har flere campus og ulike læringsmiljø, og om de er spredt over store geografiske avstander. Det kan synes som om dette er faktorer som fører til at antall representanter i LMU øker, nettopp med tanke på å sikre en sammensetning som speiler bredden i studentenes læringsmiljø.

3.4 Synlighet og innflytelse i organisasjonen

Selv om LMU har et klart mandat, bred sammensetning og er en del av den formelle utvalgsstrukturen, er det ingen automatikk i at LMU i praksis fremstår som synlig premissleverandør med innflytelse i organisasjon. Vi mener at dette i en viss grad også kan leses ut av hvordan LMU informerer og kommuniserer med resten av organisasjonen, i hvilken grad linjeorganisasjonen følger opp sakene fra LMU ute på enhetene, samt hvorvidt LMU har tilgang på verktøy for å gjøre sitt arbeid kjent. Universell mener blant annet at institusjonene bør kunne forvente at studentene selv bidrar aktivt med å gjøre utvalgets arbeid synlig overfor studentpopulasjonen.

La oss starte med hvilke verktøy LMU har for å bli synlige i organisasjonene? Vi har tidligere beskrevet at en del læresteder har innført dialogmøter, og mener slike møter er en av flere faktorer som kan bidra til å gjøre LMU mer synlig internt og overfor studentene.

Lærestedene tilbakemelder om ulike verktøy de har tatt i bruk (tabell 4), og som kan bidra til å gjøre LMU synlig i organisasjonen. 20 av 32 læresteder oppgir at de i stor grad gjør referater og uttalelser fra LMU tilgjengelige, mens for eksempel bare 3 læresteder har praksis med at LMU-referatene i stor grad går som orienteringssaker til toppledelsen/rektoratet. Det er noe overraskende at det synes å være mer vanlig at referatene sendes til styret (13 av 32 oppgir i stor grad). Hvordan referater og uttalelser håndteres, har betydning for utvalgets synlighet og grad av innflytelse.

Informasjon og kommunikasjon av LMUs arbeid	Stor/svært stor grad		Noen grad Tallene for 2013 inkluderer også liten/svært liten grad.		Liten/svært liten grad Tallene for 2013 fremkommer i kolonnen «noen grad»		Blank/vet ikke/ikke relevant	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
År								

Referat og uttalelser skrives og gjøres tilgjengelige	21	20	3	7		3	4	2
Egne LMU-nettsider med informasjon om LMU og arbeidet med læringsmiljø	17	17	6	8		4	5	3
LMU-referat går til styret som orienteringssak	11	13	12	4		9	5	6
LMU-referat er orienteringssak på møter i toppledelsen	4	3	15	7		12	9	10

Tabell 4 Informasjon og kommunikasjon av LMUs arbeid

Et annet virkemiddel for å gjøre LMUs arbeid synlig internt, er å ha gode nettsider med informasjon om LMUs arbeid. Gode nettsider kan bidra til god innsikt i hvilke saker utvalget jobber med.

Bare halvparten av lærestedene oppgir at LMU har egne nettsider. Nettsider er spesielt viktig for å spre kontaktinformasjon til LMU, slik at studentene vet hvor de skal henvende seg. I kartleggingen ble institusjonene også bedt om å ta stilling til påstander knyttet til LMUs synlighet og innflytelse, se tabell 5.

LMUs synlighet og innflytelse	Stor/svært stor grad		Noen grad		Liten/svært liten grad		Blank/vet ikke/ikke relevant	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
År								
LMU-saker følges opp i linjeorganisasjonen		16		13		1		2
LMU er en premissleverandør		7		14		8		3
LMU er synlig i organisasjonen		5		19		6		2
LMU er synlig blant studentene	4	2	16	19		7		4
LMU har reell innflytelse	12	14	12	15		1		2

Tabell 5 – LMUs synlighet og innflytelse i organisasjonen

Her gir 14 læresteder uttrykk for at LMU i stor grad har reell innflytelse, mens 15 læresteder oppgir bare i noen grad. Videre oppgir 13 av lærestedene at LMU-saker i noen grad følges opp i linjeorganisasjonen, noe som omtrent samsvarer med tallet som svarte at LMU har reell innflytelse.

Relativt få læresteder (7 av 32) gir imidlertid uttrykk for at LMU i stor grad er en premissleverandør (7 av 32), mens 15 oppgir bare i noen grad. Få læresteder gir uttrykk for at LMU i stor grad er synlig i organisasjonen og blant studentene.

Kartleggingen viser at institusjonene fortsatt har utfordringer når det gjelder å gjøre LMU til en premissleverandør som har innflytelse i egen organisasjon. For å gjøre noe med dette er nok type saker som tas opp og behandles i utvalget en viktig faktor. LMUs kommunikasjon ut i organisasjon synes heller ikke i tilstrekkelig grad å være ivaretatt. Samme tendens ble avdekket i gjennomgangen av årsrapporter i 2007 – 2009, og i kartleggingen i 2013. Egne LMU-nettsider med informasjon om LMUs arbeid og bedre krysslenking, bør være enkle og overkommelige grep for å vise vei i informasjonsjungelen. Informasjonsavdelingene kan være en ressurs for LMU i dette arbeidet.

3.5 Opplæring

Det er et stort og omfattende oppdrag LMU er satt til å ivareta, og for å gjøre en god jobb trengs både engasjement og kompetanse. Universell har fått mange tilbakemeldinger fra sektoren om at det er vanskelig å sikre god opplæring til utvalgenes representanter. Å være LMU-representant krever både innsikt og kunnskap, noe som ofte tar tid å erverve. Det er utfordrende for organisasjonen at studentrepresentantene skiftes ut årlig, fordi opplæringsbehovet er konstant. Et alternativ til opplæring, er å utarbeide håndbøker eller lignende.

Universell har foretatt noen grep for å avlaste lærestedene på dette med opplæring, samt for å sikre kunnskapsutvikling for LMU-representantene. I 2014 distribuerte vi en håndbok for innføring i LMU-arbeid, samt gjennomførte et pilotprosjekt med innføringskurs i LMU-arbeidet for nye studentrepresentanter. Vårt nasjonale LMU-nettverk er en viktig arena for å dele kunnskap, hvor målgruppen er LMU-sekretærene. Universell distribuerer jevnlig nyhetsbrev på aktuelle saker til LMU-nettverket, som foreløpig i mindre grad fungerer som en arena for utveksling av ideer og beste praksis initiert av deltakerne. Det største løftet for kunnskapsutvikling er våre nasjonale LMU-forumsmøter som arrangeres annethvert år. De er en god og viktig arena hvor beste praksis og ideer fra sektoren løftes frem og deles.

Kartleggingen i 2015 viser at det fortsatt er det slik, at opplæring av nye LMU-representanter bare skjer til en viss grad, og det er kun noen få læresteder utarbeider håndbøker eller opplæringsmateriell til hjelp for nye representanter (tabell 6).

Det er imidlertid gledelig å registrere at 24 av lærestedene oppgir at de har delt ut Universells LMU-håndbok til nye studentrepresentanter, samt at 14 læresteder sendte studentrepresentanter på Universell sitt kurst. Evalueringene fra kursdeltakerne høsten 2014 viste at studentene var fornøyd med kursinnholdet, men viste også at Universell bare nådde ut til ca 50 % av lærestedene.

Opplæring og LMU-håndbøker	Stor /svært stor grad		Noen grad		Liten/ svært liten grad		Blank/vet ikke/ikke relevant	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Nye representanter i LMU får opplæring i LMU arbeid	2	4	22	18		7	4	3
LMU får opplæring og oppdatering ved endringer i relevant lov, forskrift eller rammebetingelser	8	4	13	13		8	7	6
Lærestedet har håndbok eller opplæringsmateriell for nye LMU-representanter	4	9	20	9		9	4	5

Tabell 6 – Innføring i LMU-arbeid

Universell vil i løpet av 2016 oppdatere LMU-håndboken, samt prioritere å utvikle et digitalt LMU-kursopplegg. Flere læresteder gir uttrykk for at det kan være vanskelig å finne rom for studentene til å reise på kurs, og mange utvalg har begrensede mulighet til å dekke reise- og oppholds-kostnader for studentene. Et digitalt kurs vil bidra til å gjøre opplæringen mer tilgjengelig for alle.

LMU-kartleggingen viser at 8 av lærestedene oppgir at de ikke deltar i Universells LMU-nettverk. For Universell er nettverket og LMU-forum våre viktigste arenaer for å nå ut med informasjon og

kunnskap til utvalgene og LMU-sekretærene, og vi innser at vi har en jobb å gjøre når det gjelder å få frem fordelene for LMU-sekretærene med å delta i vårt nettverk.

4. SYSTEMATISK KVALITETSARBEID

Utdanningsinstitusjonene har i flere år jobbet målrettet med å få på plass kvalitetssystemer for utdanning og læringsmiljø. NOKUT har tilsynsansvar og gjennomfører systematiske oppfølginger av kvalitetsarbeidet i sektoren. Alle utdanningsinstitusjonene skal som del av kvalitetsarbeidet, også jobbe systematisk med utvikling av et godt og inkluderende læringsmiljø. Dette er som nevnt innledningsvis et lederansvar på ulike nivå i organisasjonen. Universell har overfor LMU og institusjonene, tatt til orde for at LMUs arbeid bør skje på samme systematiske måte som annet kvalitetsarbeid, og implementeres som en del av institusjonenes kvalitetssystem, se kapittel 1. Blant annet bør institusjonene etablere systemer for kartlegging og oppfølging av læringsmiljøet som for eksempel ved klager, avvik og tilbakemeldinger fra studentene på læringsmiljøet. Like viktig er det at studentene kjenner til og benytter disse mulighetene.

Tilbakemeldingene fra lærestedene viser at svært mange læresteder i stor grad har implementert LMUs mandat, rolle og funksjon i institusjonens kvalitetssystem (18 av 32). LMUs involvering i kvalitetsarbeidet kan også leses ut av i hvilken grad LMU er en del av styrets kalender og saksagenda. Ca en tredjedel av lærestedene oppgir at LMU i stor grad er det, mens like mange oppgir i liten grad. Universell minner om at i henhold til UHL, skal LMU årlig rapportere til styret på det arbeid som gjøres med utvikling av læringsmiljø ved institusjonen. Dette kan også ses på som LMUs involvering i kvalitetsarbeidet og det å stå på styrets agenda.

4.1 Kartleggingsverktøy og informasjonskanaler

Informasjonskanaler er viktig for at LMU skal få kunnskap om status og utfordringer innen læringsmiljøet. De er noen av LMUs beste verktøy i arbeidet med utvikling av læringsmiljøet. Resultater fra ulike kartlegginger og undersøkelser gjør det mulig for LMU å involvere seg konkret i kvalitetsarbeidet, samt til å avgi uttalelser og for å gi råd til styret og ledelsen i aktuelle tiltak. Det eksisterer ulike typer undersøkelser og kartlegginger i sektoren i dag. Resultatene er viktige fordi de gir en pekepinn på i hvilken grad lærestedene lykkes i sitt kvalitets- og utviklingsarbeid for eksempel følgende:

- Nasjonale studentundersøkelser (for eksempel NOKUTs Studiebarometer), Nasjonale helse- og trivselsundersøkelser (SHOT).
- Lokale læringsmiljøundersøkelser.
- Klagesaker og tilbakemeldinger fra studentene på eget læringsmiljø.
- Avviksrapportering på studiekvalitet og læringsmiljø.
- HMS-avviksrapportering (fysisk læringsmiljø).

Av LMU-kartleggingen i 2015 fremkommer at over 60% av lærestedene i stor grad gjennomfører egne læringsmiljøundersøkelser (tabell 7). Hovedårsaken til at så mange læresteder gjør dette, kan være at NOKUTs Studiebarometer i liten grad kartlegger studentenes tilfredshet med læringsmiljø.

Lærestedet har systemer for:	Stor/svært stor grad		Noen grad		Liten/svært liten grad		Blank/vet ikke/ikke relevant	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Kartlegging av læringsmiljø	17	20	7	8		1	4	3
Avviksrapportering		16		11		3		2
Tilbakemeldinger fra studentene	13	20	11	9		1	4	2
LMU til å innhente relevant informasjon	8	6	14	19		4		3

Tabell 7 – Institusjonens og LMUs informasjonskanaler læringsmiljø

Universell mener det er en svært positiv utvikling at så mange av lærestedene gir uttrykk for at det eksisterer ulike systemer for avviksrapportering og tilbakemeldinger fra studentene på forhold i læringsmiljøet. Noen læresteder kaller dette avvik, mens andre bruker begrepet tilbakemeldinger.

4.2 LMUs rolle i kvalitetsarbeidet

Er det slik at LMU i 2015 involveres i kvalitetsarbeidet ved lærestedene? Er det samsvar mellom liv og lære? Vi ba lærestedene oppgi i hvilken grad LMU er involvert og orientert i en del saker vi mener har stor relevans for kvalitetsarbeidet. Som det fremgår av tabell 8 er lærestedenes tilbakemeldinger på LMUs involvering i kvalitetsarbeidet noe nedslående i forhold til forrige kartlegging.

Saker på LMUs agenda 2015:	Stor/svært stor grad		Noen grad		Liten/svært liten grad		Blank/vet ikke/ikke relevant	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Følger utviklingen og holdes orientert om kvalitetsarbeidet	16	4	8	14		11	4	3
Holdes orientert om klagesaker	15	9	9	12		5	4	6
Holdes orientert om HMS-avviksmeldinger relevant for læringsmiljø	12	17	9	9		3	7	3
Holdes orientert om tilbakemeldinger/avviksmeldinger fra studentene		3		3		13		13
Er gjort kjent med pålegg og andre enkeltvedtak	7	10	12	11		6	9	5

Tabell 8 – Saker på LMUs agenda 2014 - 2015

Det kan synes som om LMU i mindre grad enn ved forrige undersøkelse, holdes orientert om kvalitetsarbeid samt klagesaker. Det kan også virke som om LMU i altfor liten grad gjøres kjent med pålegg og enkeltvedtak, og dette til tross for at UHL § 4-3 er helt konkret på dette punktet.

LMUs involvering i avviksmeldinger og HMS-avvik læringsmiljø viser en positiv utvikling. Som nevnt tidligere har kartleggingen svakheter når det gjelder bruken av begrepene avvik og tilbakemeldinger fra studentene, og dette problematiseres også i neste kapittel dokumentasjon. Selv om utviklingen går i riktig retning og lærestedene har systemene på plass, er det ikke tilfredsstillende at bare rundt halvparten av LMUene virker å bli oppdatert i denne type saker.

4.3 Dokumentasjon

Det er som tidligere påpekt nedfelt krav til dokumentasjon av arbeidet med læringsmiljø i UHL § 4-3. Kravet fra Kunnskapsdepartementet om dokumentasjon sist det ble stilt i 2012, var at lærestedene skulle utarbeidet handlingsplaner for et godt læringsmiljø for studenter med nedsatt funksjonsevne, inkludert tiltak for universell utforming av læringsmiljøet.

Som det fremkommer av tabell 9 utarbeider lærestedene mange og ulike handlingsplaner, og kartleggingen gir et bilde av LMUs delaktighet og involvering i planarbeidet. Handlingsplanene er sammen med årsrapporten, institusjonens dokumentasjon på det arbeid som gjøres med læringsmiljøet.

LMU deltar i arbeidet med handlingsplan for:	2013 (28 totalt)	2015 (32 totalt)
Handlingsplan for tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne	19	18
Handlingsplan for institusjonens arbeid med Læringsmiljø	11	16
LMUs Handlingsplan		26
Handlingsplan for mangfold		4
Handlingsplan for Universell utforming	11	17
Handlingsplan for Likestilling	4	5
Internasjonal handlingsplan	0	1
Andre	3	5

Tabell 9 – Handlingsplaner relevant for studenters læringsmiljø

De aller fleste læresteder oppgir i 2015 at de har en handlingsplan for arbeidet i LMU (80 %). Videre fremkommer at LMU deltar i arbeidet med utvikling av handlingsplan for studenter med nedsatt funksjonsevne (60 %), og handlingsplan for universell utforming (53 %).

Enkelte læresteder ser ut til å ha forenklet og harmonisert arbeidet sitt med handlingsplaner, og det virker som om flere har gått over til å utarbeide en mer helhetlig handlingsplan for et inkluderende og universelt utformet læringsmiljø. Det kan være en fruktbar vei å gå dette med å samle dokumentene i en felles handlingsplan for å skape helhet og synlighet i læringsmiljøarbeidet.

5. LÆRESTEDENES LÆRINGSMILJØTILTAK 2014 – 2015

Hele 60 % av lærestedene som deltok i Universells kartlegging i 2015, ga en konkret tilbakemelding på hvilke tiltak LMU og institusjonen har prioritert iverksatt i perioden. Hovedinntrykket er at LMUene har vært aktive og gjennomført en mengde ulike tiltak for å sikre alle studenter et forsvarlig, mangfoldig og inkluderende læringsmiljø.

I 2014 ble det gjennomført en ny helse- og trivselsundersøkelse for studenter i regi av studentsamskipnadene (SHoT). Resultatene fra undersøkelsen viser at altfor mange studenter sliter med psykiske helseplager og ensomhet. Kartleggingen av lærestedenes læringsmiljøtiltak i perioden forventes derfor vise en konsentrasjon av tiltak knyttet til studenters psykososiale læringsmiljø. Selv om mange har prioritert tiltak innen det psykososiale læringsmiljøet, er det også rapportert om mange andre gode tiltak som presenteres i dette kapitlet.

5.1 Universell utforming

Universell utforming av læringsmiljø er regulert i Universitets- og høyskoleloven. I utformingen av læringsmiljøet skal lærestedene sikre at det utformes slik at flest mulig av studentene inkluderes i de ordinære løsningene, og at behov for spesielle løsninger blir så lite som mulig.

Ut fra kartleggingen kan det synes som om litt flere læresteder har jobbet med tiltak vedrørende universell utforming, enn ved forrige rapportering i 2013. Her har vi listet opp noen eksempler på hvilke tiltak lærestedene har igangsatt i perioden 2014 – 2015:

- Totalgjennomgang av byggene vedrørende Universell Utforming av Statsbygg.
- Universelt utformede arbeidsplasser i studentområder hvor studentene kan jobbe sammen.
- Universell utforming av skilt, større og bredere skjermer på lesesalsplasser for å redusere forstyrrelser, oppgradering av inngangspartier for å gjøre de tilgjengelig for alle, Utbedring av akustiske forhold i lesesaler, utbygging av teleslynge i større undervisningsrom, installering av nye heiser i bygninger.
- Kontinuerlige uu-forbedringer for økt tilrettelegging for blinde og svaksynte, fjerning av høye dørterskler slik at funksjonshemmede studenter kan inkluderes i sosiale aktiviteter, økt tilgjengelighet for rullestolbrukere i kantineområder.

5.2 Fysisk læringsmiljø

Kategorien fysisk læringsmiljø handler om ulike typer fysiske forhold som påvirker studentenes evne og mulighet til læring. Læringsmiljøutvalg ved flere læresteder oppgir at de har gjennomført fysiske omvisninger på de ulike campus og læringsmiljø, samt fått orientering og gitt råd i for eksempel saker vedrørende fleksible løsninger for bruk av studentareal.

Lærestedene har rapportert om flere tiltak innen det fysiske læringsmiljøet som er igangsatt, og her følger en oversikt over noe av det som er beskrevet:

- Ulike tiltak for utbedring av studentfasiliteter: flere lokaler for studentforeningene, flere studentskap og garderobeskap, treningsrom, bedre mattilbud i studentkantiner,

vannautomater, etablering av studentkro/bygging av kantiner, oppgradering av nett, flere ladestasjoner og stikkontakter.

- Ulike tiltak for utbedring av inneklima: luft, ventilasjon, temperatur, renhold i ulike typer rom, røykelov tiltak, allergitiltak.
- Flere ombyggingstiltak med fokus på bedre læringsmiljø; grupperom, leseplasser, områder for avslapping, flere og bedre undervisningsrom.
- Ulike tiltak for bedre tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne: OCR-skanner gjort tilgjengelig for studenter (studielitteratur), toalett med hjelpeseng, tilrettelagt egne eksamenslokaler for studenter med behov for spesiell tilrettelegging.
- Gjennomført undersøkelse om studentenes tilfredshet med nybygg.

I kapittel 3.1.1 fremkommer at LMU ved 18 av 32 læresteder involveres bare i noen grad i byggesaker og campusutviklingsprosjekter (5 læresteder oppgir i stor grad).

Universell mener institusjonene i mye større grad enn i dag bør legge til rette for at LMU involveres mer aktivt i prosesser og behandling av slike saker, fordi disse faktorene har stor innvirkning på studentenes totale læringsmiljø og for ivaretagelse av universell utforming.

5.3 Psykososialt læringsmiljø

UHL fastslår at læringsmiljøutvalgene skal bidra til utvikling også av det psykiske/psykososiale læringsmiljøet. Loven er ikke like spesifikk på hva som faktisk ligger i dette begrepet, men det ser ikke ut til å legge noen demper på engasjementet.

Kartleggingen i 2015 viser at lærestedene har iverksatt mange flotte og kreative læringsmiljøtiltak for å øke studentenes trivsel, helse og yteevne. Det gjøres mye bra arbeid for å skape et godt og trygt sosialt miljø, for å bygge en felles studentkultur, samt for å sikre studentene gode velferdstjenester;

- Ulike kurstilbud innen stresshåndtering og mestring, studieteknikk, eksamen, Ta-ordet, akademisk skriving, «valpeterapi» (som er et antistresstiltak ved eksamen).
- Ulike konferanser hvor det er fokus på læringsmiljø, psykisk helse, prestasjon og mestring, opplæring om inneklima, samt om prestasjon og mestring.
- Ulike studentprogram er gjennomført innen fadderopplegg og fadderopplæring, semesterstartprogram, opplegg for første-års studenter, Lykkepromille, fadderopplæring.
- Ulike studentvelferdstiltak er innført som for eksempel refusjonsordning for reiser, lengde på undervisningsøkter.
- Flere læresteder har gjennomført og fulgt opp ulike studentundersøkelser som studentbarometer, Læringsmiljø-, helse- og tilfredshetsundersøkelser, spørreundersøkelse om frafallsproblematikk, fokusgruppeintervjuer, avvik/tilbakemeldinger fra studentene.
- Det er avsatt øremerkede midler til studenttjenester og ordninger som for eksempel studielivs-/studiestartkoordinator, sosialrådgiver, studentombud, etablering av lærings-, ressurs- og mestringssentre, studentveiledertjeneste, tilrettelegging for studentfrivillig arbeid.
- Studentsamskipnadens tjenester er utvidet med blant annet økt kvalitet og variasjon i kantineutvalget, lavere priser og utvidede åpningstider i kantiner, innkjøp av

pensumlitteratur i bokhandel, etablering av studenthelsetjeneste, nettsider med oversikt over aktiviteter som studentene kan delta på, tettere samarbeid LMU/lærested og samskipnad vedrørende studentenes læringsmiljø.

5.4 Organisatorisk læringsmiljø

Organisatorisk læringsmiljø handler om forhold som har med systemutvikling, kvalitetssikring, planlegging og tilrettelegging av undervisning og læring, informasjonsflyt, organisering av LMUs arbeid, tilbakemeldinger med mere. Institusjonene rapporterer i 2015 om flere gode grep og tiltak iverksatt med tanke på forbedringer av det organisatoriske læringsmiljøet:

- Ulike typer rutiner og systemutviklingstiltak som digitale systemer for reservering av grupperom for studentene, avviks- og tilbakemeldingssystemer, mentorordning for studenter med nedsatt funksjonsevne, evaluering av ordning forsinket sensurgebyr.
- Tiltak innen læringscenter og bibliotekjentene er etablert som utvidet tilbud og åpningstid ved bibliotekjentene generelt og i eksamenstider, etablering av læringsstøttesenter for faglærere som vil gjennomføre endringer i det pedagogiske opplegget.
- Tiltak knyttet til holdningsskapende arbeid er iverksatt som utvikling av ruspolicy, retningslinjer håndtering av rusede studenter i undervisningssituasjon, innstifting/utdeling av læringsmiljøpris og studiekvalitetspris.
- Tiltak vedrørende LMUs arbeidsmåter og synlighet som innføring av dialogmøter med tanke på utvikling av felles læringsmiljøtiltak, dialogmøter, deltatt på aktuelle konferanser, seminarer, holdt innlegg på tillitsvalgskonferansen
- Et lærested rapporterer at de har vært vertskap for Universells LMU-forum 2014.
- Et lærested har opprettet et eget arbeidsutvalg som skal bidra til bedre HMS-informasjon overfor studenter.

Som vist i kapittel 4, rapporterer mange læresteder nå at de har fått på plass systemer for å melde avvik/gi tilbakemeldinger på læringsmiljø. Universell oppfordrer de lærestedene som fortsatt ikke har fått dette på plass, om å prioritere dette i 2016. Det er svært viktig at studentene har en slik kanal for å gi lærestedet konkrete tilbakemeldinger på eget læringsmiljø, fordi studentene selv har best kjennskap til hva som fungerer godt og hva som fungerer dårlig. Det er også viktig for institusjonen når det gjelder å utvikle egen organisasjon og kvalitetskultur. Studentenes tilbakemeldinger er nødvendig for LMU når de skal gi anbefalinger overfor ledelsen og styret. Systemene må selvsagt implementeres som en del av institusjonens ordinære kvalitetssystem.

5.5 Digitalt og pedagogisk læringsmiljø

Læringsmiljøfaktorer innen kategorien digitalt og pedagogisk læringsmiljø smelter i stadig større grad sammen. I dag handler mye av dette om digitalisering og økt bruk av IKT i læring og undervisning, om bedre og mer effektive læringsstøttesystemer, økt tilfang av digitale læremidler og digitale vurderingsformer med mere. Disse påvirker og innvirker på de fleste lære- og vurderingsprosesser.

Kartleggingen i 2015 viser at det er stort engasjement ved lærestedene og i utvalgene for temaet IKT og læringsmiljø. Tilbakemeldingene viser at lærestedene og LMU følger opp den nasjonale bestillingen om økt digitalisering. Følgende tiltak og aktiviteter er igangsatt ved lærestedene:

- Ulike IKT relaterte læringsmiljøprosjekter og innovative læringsformer; e-læringsprosjekt, digital eksamen, utvikling av nye Fronter-maler, nye nettsider, studentportal, forelesninger tilgjengelig på digital læringsplattform, streaming av forelesninger, nettstudier, flipped classroom, mooc, kombinere film og øvinger, kurs i bruk av SMART Board,
- Utlysning av øremerkede midler digitalt læringsmiljø.
- Utvikling av felles innloggingsportaler for ulike system, implementering av nye digitale læringsplattformer, utbedring av trådløst nett på studiestedene, fornying av utstyr på arbeidsstasjoner (datamaskin-park), informasjonskanaler tilpasset mobil, tilgang til nye printere og nytt betalingssystem, forenkling og digitalisering av ulike skjemaer.
- Oppstart av et studie i bruk av digitale verktøy i undervisning for lærere.
- Tilsetting av prosjektleder på e-læring, etablering av opptaksrom for digital læring, etablert IKT Læringsteknologi-team som skal jobbe med økt bruk av IKT i undervisningen.
- Arrangert læringsmiljøkonferanse hvor digitalt læringsmiljø var tema.

Universell utforming av IKT og digitalisering er noe institusjonene kommer til å jobbe mye med fremover, både som del av systemer og prosesser, samt i form av nye digitale læremidler. Universell utforming er og blir et viktig virkemiddel for utvikling av brukervennlig løsninger for alle studenter.

6. LÆRESTEDENES ANBEFALINGER TIL UNIVERSELL

For å ivareta vårt oppdrag som nasjonal pådriver innen høyere utdanning for inkluderende læringsmiljø, LMU og Universell utforming, er Universell avhengig av å ha god dialog og samspill med lærestedene. Det er svært viktig for oss å ta tak i saker og tema institusjonene ønsker vi skal følge opp. Universell er svært takknemlig for de mange innspill til aktuelle tema og tiltak som lærestedene har fremmet i forbindelse med kartleggingen i 2015. Vi har registrert følgende forslag:

Utredninger og veiledninger

- Avklare hvor går grensen for tilrettelegging - finnes det en slik grense?
- Overgang videregående skole til akademia.
- Studentombud - nødvendig eller unødvendig?
- Helsefremmende universitet, hva betyr det, hva innebærer det, hvordan arbeide for å få helsefremming inn i kulturen?
- Ruspolicy – mal og gode eksempler.
- Universell utforming av nettsider.

Kurs – konferanser

- Roller, rettigheter og håndtering av saker knyttet til mobbing, trakassering, psykososialt læringsmiljø både for studenter og ansatte.
- Tilby opplæringskurs for kontaktpersoner for studenter med nedsatt funksjonsevne.
- Fusjon og dets betydning for læringsmiljø. Hvordan påvirker fusjoner og økt krav til effektivisering LMU-arbeidet?
- Universell utforming av læring og undervisning for vitenskapelige ansatte.

Annet

- Gjenopprette et nettverk for Læringsmiljøutvalgene – erfaringsutveksling.

6.1 Oppfølging fra Universell – kunnskapsutvikling

Kartleggingen i 2013 ga Universell verdifull informasjon og kunnskap om det arbeidet som foregår ute ved lærestedene, og ble en inspirasjonskilde til hvilke tiltak vi gjennomførte i 2015. I tillegg til disse innspillene fra sektoren, får Universell ulike utredningsoppdrag fra flere departementer som danner grunnlag for virksomheten. Det kan nevnes at vi på eget initiativ avgir høringsuttalelser i saker som vi mener har stor relevans for studenters læringsmiljø. Universell bruker en god del ressurser på institusjonsbesøk og foredragsvirksomhet innen våre tre hovedområder. I disse møtene med ulike læresteder, oppdragsgivere eller andre samarbeidspartnere oppstår svært ofte gode ideer til nye tiltak og prosjekter.

Mange av innspillene fra lærestedene i kartleggingen fra 2015 har vi tatt med oss inn i planleggingen av vår egen aktivitet for 2016, og ikke minst i forbindelse med planlegging av LMU-forum 2016.

Universell hadde en målsetting i 2015 om å tilby nytt kurs for nye LMU-representanter, men det ble det dessverre ikke tid eller rom for å gjøre. I 2016 satser vi på å få startet arbeidet med å utvikle et webbasert/nettkurs for innføring i LMU-arbeid for både studenter og ansatte representanter, slik at det blir enklere tilgjengelig og mindre ressurskrevende også for institusjonene.

Videre er det et prioritert mål å følge opp lærestedenes arbeid med utvikling av ruspolicy. Kartleggingen i 2015 viser at flere læresteder i stor grad jobber med nettopp dette. Universell vil i samarbeid med SiBs nasjonale pådriver i 2016, samle inn de gode eksemplene fra lærestedene og publisere de på våre nettsider til inspirasjon for andre læresteder.

Universell har registrert at det er behov for utvikling av en veileder for hvordan lærestedene skal håndtere konflikter hvor studenter er involvert (mobbing/trakassering ol). For å komme i mål er vi avhengige av at et lærested går foran og viser vei, slik at det kan lages forslag til hvordan gå frem i dette vanskelige arbeidet.

Universell vil også aktivt bruke vår dialog mot LMU ved lærestedene for implementering av «god praksis» innen andre av våre hovedarbeidsområder. Dette gjelder blant annet universell utforming, mobilitet, samt overgang mellom studier og arbeidsliv. For mer informasjon om våre satsinger og aktiviteter, viser vi til våre nettsider og vår handlingsplan.

Det er i 2016 tid for nytt LMU-forum, og et viktig tema som seiler opp for konferansen er fusjoner. Kunnskapsdepartementet har gitt Universell i oppdrag å følge med på LMU-arbeidet ved lærestedene i etterkant av fusjonene, og vi gjør dette ved å invitere til LMU-forum 2016 for å diskutere om LMU nå har utspilt sin rolle?

7. OPPSUMMERING

Lærestedenes oppslutning om LMU-kartlegging 2015 har vært svært god. Dette er til uvurderlig hjelp for oss i Universell, både når det gjelder å gi anbefalinger overfor Kunnskapsdepartementet, og for å prioritere innen enhetens hovedarbeidsområder.

De siste to årene har strukturendringene i sektoren, samt krav om økt digitalisering i offentlig virksomhet, hatt til dels dramatisk innvirkning på institusjonene og studentenes læringsmiljø, og på arbeidet i LMU. Utdanningsinstitusjonene blir færre, større, mer kompliserte og med til dels store geografiske avstander mellom campusene. Økt bruk av IKT i undervisningen åpner opp nye muligheter, men gir noen utfordringer blant annet til universell utfordring som må løses. Vi registrerer at studentenes mulighet til medvirkning settes på prøve, og at LMU som følge av nye rammebetingelser, settes under press.

Både lærestedenes og Universell sitt arbeid hviler på det til enhver tid gjeldende rammeverk. Det gjelder særlig UHL § 4-3, samt bestemmelsene i DTL om universell utforming og diskriminering, som setter en del krav til hva og hvordan arbeidet skal innrettes. Når det gjelder UHL gir det utfordringer at lovens innretning i så stor grad bærer preg av å være skrevet i en annen tid, og den gir ikke svar på de mange av de sentrale endringer gjennom de senere år, som påvirker studentenes læringsmiljø. Samfunnet endrer seg, den teknologiske utviklingen skjer raskere og raskere, og studentenes krav til utdanningsinstitusjonene øker i takt med mangfoldet i studentpopulasjonen.

Definisjonen av begrepet læringsmiljø er i stadig bevegelse. Utdanningsinstitusjonene, studentene og Universell er alle med på å utvikle innholdet i begrepet – langt utover § 4-3 sin bruk av begrepet læringsmiljø. Kanskje bør det også være slik, at loven i stedet for å definere og til dels avgrense begrepet, heller bør åpne opp og gi mer rom for en dynamisk tilnærming og tolkning i takt med endringene som skjer i det samfunnet vi lever i? Loven bør gi tydelige rammer for arbeidet, uten at den er så detaljert på enkeltområder at det virker begrensende i arbeidet.

Kartleggingen viser at Læringsmiljøutvalgene (LMU) i stadig større grad gis et mandat som oppfattes å være i tråd med lovens krav, men at mange læresteder oppgir at loven ikke gir gode nok rammer for utvalgets arbeid. Universell mener det hadde vært en fordel om UHL uttrykte et krav om at LMU skal være en aktivt pådriver. Det hadde gitt gode og tydelige rammer for LMUs arbeid og LMU som premissleverandør.

Lærestedene involverer i varierende grad LMU i de lovpålagte sakene definert av UHL § 3-4. De er best på å involvere LMU i læringsmiljø saker av overordnet og prinsipiell art, og vedrørende læringsmiljøundersøkelser. Universell finner det urovekkende at utvalgene tilsynelatende i liten grad holdes orientert om utviklingen av kvalitetsarbeid, klagesaker, pålegg og enkeltvedtak, og tilbakemeldinger fra studentene. Dette står i stor kontrast til at de fleste lærestedene oppgir å ha systemer for både avviksrapportering og tilbakemeldinger fra studentene.

Til tross for at slike systemer eksisterer ved institusjonene, oppgir nesten 60 % av lærestedene at LMU bare i noen grad har systemer for å innhente relevant informasjon. Dette må det gripes tak i lokalt. Skal LMU kunne avgi uttalelser til ledelsen og styret om institusjonens arbeid med læringsmiljø, forutsetter det at utvalget holdes orientert og oppdatert på status. Kartleggingen av LMU ved lærestedene dokumenterer et behov om at begrep knyttet til avviksmeldinger og tilbakemeldinger på studenters læringsmiljø etc, blir definert på nasjonalt nivå, og at dette implementeres som en del av NOKUTs tilsyn av kvalitetssystemene.

Universell mener det bør være en selvfølge at LMU involveres i planleggingen og behandlingen av byggesaker og ikke minst i fusjonsprosesser. Denne type saker er svært viktige læringsmiljø saker, som må forventes å bli diskutert i det utvalget hvor studentene har størst medvirkning. Hva som er årsakene til at institusjonene ikke vurderer dette som viktige saker for LMU, gir kartleggingen ingen svar på. Det er et paradoks her, fordi det i praksis er lagt til rette for at LMU skal fungere som en viktig premissleverandør i utdanningsinstitusjonene i spørsmål knyttet til læringsmiljø.

Kartleggingen viser at LMUene har god representasjon fra både faglig og administrativ toppledelse. 70 % av lærestedene gir uttrykk for at de er fornøyd med studentmedvirkningen, og 60 % mener det samme om lederforankringen. De aller fleste har oppnevnt faste vararepresentanter, samt invitert inn relevante aktører som observatører. Utfordringen er at utvalgene eser ut i antall representanter.

Kartleggingen avdekker også mye positiv aktivitet rundt læringsmiljøutvalgene. Halvparten av lærestedene oppgir at LMU-saker i stor grad følges opp i linjeorganisasjonen. LMU-møter avholdes systematisk og jevnlig. Større institusjoner ser behovet for å tar i bruk dialogmøter som møteform for LMU, og gjør utvalgene mer synlig og sikrer god innsikt i studentenes læringsmiljø. Videre er det for Universell flott å konstatere at LMU ved svært mange læresteder har startet arbeidet med utvikling av ruspolicy for studenter. Det viser at det nytter at Universell gjennomfører nasjonale

satsinger i sektoren mot utvalgene, og at for å få resultater er det nødvendig med et langsiktig perspektiv.

Det kan virke som om det gjenstår et stykke arbeid når det gjelder å implementere LMUs arbeid som en del av lærestedenes kvalitetssystemer, samt når det gjelder at LMU skal ha en aktiv pådriverrolle ved lærestedene. Institusjonene kan selv gi LMU rammebetingelser som gjør det mulig for LMU å være en premissleverandør; lage forslag til handlingsplaner, samt avgi uttalelser til ledelsen og styret i saker hvor det er naturlig at LMU er en «vaktbikkje» eller pådriver.

Universell mener at den høye studentmedvirkningen i LMU som lærestedene rapporterer om, i langt større grad bør tas i bruk som en drivkraft for økt synlighet og bedre informasjon om LMUs arbeid ut mot studentene.

Det å ha etablert systemene for tilbakemeldinger/avvik gir ingen garanti for at studentene faktisk kjenner til, og benytter mulighetene til å melde avvik og gi tilbakemeldinger. Universell mener det er svært viktig at studentene får informasjon om systemene, og at meldingene aktivt følges opp, og brukes til utvikling av i læringsmiljøet. Hvordan lærestedene synliggjør dette på sine nettsider og ikke minst at de implementerer det som del av sine kvalitetssystemer, er avgjørende for oppfølgingen og for bruken.

Universell har over en ti års periode høstet mye informasjon og kunnskap om utvikling av arbeidet i Læringsmiljøutvalgene. Når vi nå ser oss tilbake, ser vi at veien har vært litt humpete. På bakgrunn av de kartleggingene vi har gjennomført, må vi erkjenne at en del av de endringer som skjer i universitets- og høgskolesektoren som følge av fusjoner har innvirkning på LMUs arbeid og studentenes læringsmiljø. Universell ser det nødvendig at vi i 2016 stopper litt opp og tar diskusjonen om hvorvidt LMU har utspilt sin rolle – eller ikke.

REFERANSER

Overordnede og styrende dokumenter

Digital agenda for Norge (Meld.St. 27, 2015 – 2016)

Strukturmeldingen (Meld.St. 18, 2014 – 2015)

FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (ratifisert 2013)

Lov om universiteter- og høgskoler (2005)

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (2009)

Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (2010)

NOU 2008:3 NOU Sett under ett – Ny struktur i høyere utdanning (2008)

Ot.prp.nr. 337 (2000-2001): Om lov om endringer i lov 12. mai 1995 om universiteter og høyskoler mm. Lansering av begrepet «læringsmiljøutvalg».

Universell-rapporter

Se våre nettsider www.universell.no

Universell – jobber for samarbeid og kunnskap om læringsmiljø, universell utforming og inkluderende løsninger i høyere utdanning

Universell

Besøksadresse:

Kolbjørn Hejesvei 4
NTNU

Postadresse:

Universell
NTNU
7491 Trondheim

E-postadresse:

kontakt@universell.no

Nettsider:

www.universell.no